

2024-11-27

Utbildningsdepartementet

RIOs remissvar avseende promemorian En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) inkommer härmed med yttrande över promemorian En modern krisreglering för verksamheter på skolområdet.

RIO är en ideell förening för Sveriges 114 folkrörelse-, organisations-, stiftelse- och föreningsdrivna folkhögskolor.

Inledande kommentarer

Demokratin försvagas över hela världen. Att upprätthålla demokratin som ett grundläggande värde och värna samhällets funktionalitet är syftet med svensk krisberedskap. I kristider spelar civilsamhället ofta en avgörande roll för att samhällsviktig verksamhet ska kunna fungera. Utbildning är en sådan samhällsviktig verksamhet.

Utbildningsformen folkhögskola och i synnerhet de rörelsedrivna folkhögskolorna är en del av civilsamhället och en självklar del av det svenska utbildningslandskapet. Folkhögskolan är en viktig aktör för demokratin utveckling, såväl idag som i ett historiskt perspektiv.

Folkhögskolan bidrar till att uppfylla det i regeringsformen uttryckta målet om den enskildes välfärd i form av rätt till utbildning. Ett mål som även gäller vid kriser. Folkhögskolan är också, i en tid av urbanisering, en av få institutioner med verksamhet spridd över landet. Den är således viktig för beredskapen på mindre orter och landsbygd.

Folkhögskolan har erbjudit insatsen Svenska från dag ett och hjälper på olika sätt människor som flytt från Ukraina att komma in i det svenska samhället, bland annat genom att lära ut svenska och om hur vårt samhälle fungerar. Under pandemin fortsatte folkhögskolans verksamhet men i hög utsträckning på distans.

RIO vill informera om att det finns folkhögskolor som har startat kurser om beredskap utifrån ett civilsamhällesperspektiv. Detta bland annat utifrån att totalförsvaret och Nato från och med höstterminen 2025 kommer att ingå i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan. RIO föreslår att folkhögskolekurser om beredskap bör bli föremål för en särskild satsning på nationell nivå och därmed kunna omfatta samtliga folkhögskolor.

RIOs synpunkter

RIO har synpunkter på att det bör framhållas att folkhögskolan har betydelse för samhällsviktig verksamhet och att kommunerna bör ha ett samordningsansvar även gentemot folkhögskolor inom kommunens geografiska område.

Folkhögskolan har betydelse för samhällsviktig verksamhet

Promemorian innehåller beskrivningar om vikten av att samhället kan tillgodose behovet av utbildning och kompetensförsörjning, att huvudmän ska fortsätta bedriva skolverksamhet genom bland annat distansundervisning och att utbildning inom vårdområdet särskilt ska beaktas. Dessa beskrivningar är i högsta grad även giltiga för utbildningsformen folkhögskola.

Försvarsberedningen har lyft vikten av att utbildningsverksamhet kan upprätthållas vid höjd beredskap och den parlamentariska public service-kommittén framhöll i sitt betänkande om Sveriges Utbildningsradios (UR) beredskapsuppdrag vikten av att UR planerar för hur utbildningsväsendets behov kan tillgodoses vid höjd beredskap och ytterst krig och till exempel stöttar skolor vid distansundervisning. Inom ramen för sitt beredskapsuppdrag bör UR ha en samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och utbildningsaktörer. RIO vill framhålla att folkhögskolan är en viktig utbildningsaktör både i fredstid och vid höjd beredskap.

I promemorian föreslås att undervisningen i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå vid fredstida krissituationer och höjd beredskap särskilt ska prioriteras inom de områden som har betydelse för samhällsviktig verksamhet. MSB ska, enligt promemorian, fastställa vilka utbildningar som är att betrakta som samhällsviktig verksamhet i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå.

Utöver att utbildning vid bland annat folkhögskolor i sig är samhällsviktigt, konstaterar RIO att folkhögskolor ger flera yrkesutbildningar som säkerställer kompetensförsörjning till samhällsviktig verksamhet. På folkhögskolor ges exempelvis vård- och omsorgsutbildningar för undersköterskor, medicinska sekreterare och vårdbiträden. På folkhögskolor ges dessutom förberedande räddningstjänstutbildning, tillsammans med räddningstjänstförbund. MSB bör därför fastställa att denna typ av folkhögskoleutbildningar ska betraktas som samhällsviktig verksamhet.

RIO vill även betona folkhögskolans betydelse för de viktiga samhällsfunktionerna måltidsverksamhet och skydd av civilbefolkningen. Folkhögskolorna har i många fall ett tillagningskök och har således förmågan att tillhandahålla måltider. Vidare har folkhögskolan förmågan att skydda civilbefolkningen, eftersom många av folkhögskolorna i sina anläggningar kan genomföra en storskalig inkvartering där civilbefolkningen kan söka fysiskt skydd.

Kommunens samordningsansvar vid fredstida krissituationer och höjd beredskap

I promemorian föreslås att kommunerna vid fredstida krissituationer och höjd beredskap ska ges ett samordningsansvar för kommunikation med och information till samtliga huvudmän som bedriver verksamhet på skolområdet inom kommunens geografiska område. RIO anser att även folkhögskolorna bör omfattas av detta samordningsansvar för kommunen, och betonar vikten av att varje kommun har god kännedom om vilka folkhögskolor som finns inom kommunens geografiska område.

Avslutande kommentarer

RIO besitter stor kunskap om utbildningsformen folkhögskola och förutsättningarna för de skolor som drivs av civilsamhället. Det är angeläget att till exempel regeringen inhämtar upplysningar från vår organisation i beredningen av ny reglering som omfattar eller bör omfatta folkhögskolan och dess verksamhet. Detta för att säkerställa regleringens kvalitet.

I uppdraget ingick att utredningen kunde identifiera och föreslå andra författningsändringar som är nödvändiga vid extraordinära händelser i fredstid, krigsfara och krig för att trygga behov av utbildning och kompetensförsörjning. Här menar RIO att utredningen hade haft goda möjligheter att lyfta folkhögskolans betydelse för krisberedskapen i stället för att endast nämna utbildningsformen som anordnare av sfi.

Anna Ekström

Ordförande

Olle Westberg

Generalsekreterare